

AJER
AKADEMIC JOURNAL OF
EDUCATIONAL RESEARCH

ISSUE 6

**AKADEMIC JOURNAL
OF EDUCATIONAL RESEARCH (AJER)
INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL**

November 2024

WWW.AJERUZ.COM

International Scientific Journal
AKADEMIC JOURNAL OF EDUCATIONAL RESEARCH (AJER)
November 2024

Tashkent 2024

BOSHLANG‘ICH SINFLARDA TEXNOLOGIYA O‘QITISHNING MAZMUNI

Nurmatova Shaxnozaxon Shavkatbek qizi
Chirchiq Davlat Pedagogika Universiteti
“Boshlang‘ich ta‘lim metodikasi” kafedrası o‘qituvchisi

Shonazarova Ruhshona Xurshid qizi
Chirchiq Davlat Pedagogika Universiteti
Boshlang‘ich ta‘lim fakulteti 2-bosqich talabasi

Annotatsiya: ushbu maqolada boshlang‘ich sinf o‘quvchilarini texnologiya darslari orqali kasbga yo‘naltirish, ularda mehnat malakalarini hamda ko‘nikmalarini shakllantirish to‘g‘risida ma‘lumotlar beriladi.

Kalit so‘zlar: mehnat ta‘limi, texnologiya, kasbga yo‘naltirish, texnologik ta‘lim, samaradorlik, ekskursiya, ko‘nikma, malaka, fakultativ.

Bugungi kunda respublikamizda tashkil etilayotgan ta‘lim-tarbiya jarayonlarining asosiy maqsadi komil insonlarni tarbiyalab voyaga yetkazishdan iborat. Shunga ko‘ra har bir o‘quvchida zamonaviy ishchi shaxsining sifatlarini shakllantirish uchun maktabgacha ta‘lim muassasalarida, keyinroq maktabning boshlang‘ich sinflarida va yuqori sinflarida ta‘lim-tarbiya jarayonlarini rivojlantirish lozim. O‘quvchilarni mehnatga tarbiyalash va kasbga tayyorlash vazifalari boshlang‘ich sinflarda butun ta‘lim-tarbiya tizimida hamda barcha o‘quv predmetlari yordamida hal etiladi. Umumiy o‘rta ta‘lim muassasalarining boshlang‘ich sinflarida mehnat ta‘limining dastlabki asosiy tushunchalari, bilim, ko‘nikma va malakalari texnologiya darslarida shakllantiriladi va rivojlantirib boriladi.

Barcha ta‘lim dasturlarida quyidagilar texnologiya fanining ustuvor vazifalari deb ko‘rsatilgan: o‘quvchilarda mehnatsevarlikni, mehnatga va mehnatkashlarga hurmatni tarbiyalash; mehnat malakalarini shakllantirish; kasblar haqidagi bilimlarini shakllantirish va kasbga yo‘naltirish. Oxirgi yillarda fanning nomi o‘zgarishi bilan bu vazifalar qatoriga texnologik o‘qitish vazifasi ham qo‘shildi.

Mehnat ta‘limi – o‘quvchilarni tarbiyalash tizimining asosiy qismi bo‘lib, umumiy o‘rta ta‘lim maktablari o‘quvchilari orasida mehnatga bo‘lgan munosabatni, mehnat tarbiyasiga va kasb tanlashga tayyorlashni, mehnat ko‘nikmalarini shakllantirishga qaratilgan.

Kasbga yo‘naltirish – bu yosh avlodlarni ongli ravishda kasb tanlashga tayyorlashdir. Bu jarayon uchta asosiy yo‘nalishda amlga oshiriladi:

- Kasbiy ta‘lim (xalq xo‘jaligi tarmoqlari va kasblar to‘g‘risidagi bilimlar);
- Barqaror kasbiy manfaatlarni tarbiyalash;
- Maslahat ishi (kasb tanlashda yordam berish);

Texnologik ta'lim – mehnat ta'limining eng muhim tarkibiy qismi bo'lib, barcha turdagi ishlab chiqarish faoliyati asoslari bilan tanishish, mahsulotlarni qayta ishlash va bu sohadagi bilim, ko'nikmalarni egallashga qaratilgan o'qitish jarayonidir.

Kasb tanlash juda muhim masala bo'lib, ko'p hollarda boshlang'ich sinf o'quvchilari mustaqil kasb tanlashda qiynaladilar. O'quvchilar o'z ish tajribalaridan kelib chiqqan holda quyidagilar asosida o'quvchilarni kasbga yo'naltiradilar:

- **Darsda kasb tanlashga yo'llash.** O'qituvchi o'quvchilarni texnologiya mashg'ulotlarida o'tilgan mavzular va bajarilayotgan ishlari bilan bog'liq kasblar bilan tanishtiradi. Masalan: duradgorlik, tikuvchilik, oshpazlik va boshqalar haqida o'quvchilar ham topshiriqlarni bajarib ham bilim olishadi.

- **Ekskursiyalarda kasb tanlashga yo'llash.** Ekskursiyalarda o'quvchilarni o'quv rejasi doirasidan tashqaridagi materiallar bilan tanishtirish mumkin. Bu jarayondan o'quvchilarni kasb tanlashga yo'naltirishga foydalanish mumkin.

- **To'garak mashg'ulotlarida kasb tanlashga yo'llash.** Darsdan tashqari olib boriladigan to'garak mashg'ulotlari o'quvchilarni turli xil kasblar bilan tanishtirishga imkon beradi.

- **Har xil mavzuda uchrashuvlar o'tkazish.** Maktablarga texnologiya ta'limi jarayonida turli kasb egalarini taklif qilib, ular bilan birgalikda davra suhbatini tashkil etish o'quvchilarda katta taassurot qoldiradi. Bu orqali ular kasb egalari bilan tanishib, ulardan o'zlarini qiziqtirgan savollariga javob oladilar.

- **Har xil madaniy ommaviy tadbirlar o'tkazish.** Kasb tanlashga yordam beruvchi turli xil madaniy-ommaviy tadbirlar, munozaralar o'tkazish, kinofilmlarni muhokama qilish.

- **Kasblar mazmunini chuqur o'rganish.** Bunda o'qituvchi o'quvchilar orasidan umumiy kasbga qiziquvchilar jamoalarini tashkil qiladi va o'quvchilar o'zlari qiziqadigan kasb yuzasidan jamoa bo'lib ma'lumot to'playdilar.

- **Fakultativ mashg'ulot.** O'quvchilarning qiziqishlaridan va qobiliyatlaridan kelib chiqib kasb tanlashga yo'naltiriladi. Bu jarayonda o'quvchilarimiz orasida jamiyatga ko'proq foydasi tegadigan malakali kasb egalari shakllanadi.

Ma'lumki, hozirgi kunda texnologiya ta'limining maqsadi o'quvchilarni transport, qurilish, zamonaviy ishlab chiqarish va texnik xizmat ko'rsatishning turli sohalari bilan tanishtirish hamda bu boradagi bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirishdan iborat. Shu sababdan ham boshlang'ich sinf o'quvchilarini komil inson qilib tarbiyalash va amaliy faoliyatga tayyorlashda mehnat malakalari, ko'nikmalarini shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Texnologiya fanini o'qitishning yana bir muhim vazifalaridan biri o'quvchilarda mehnat malakalari va ko'nikmalarini shakllantirish.

Ko'nikma – bu kishilarning egallagan bilim va tajribalari asosida ma'lum harakatni ongli bajarishga bo'lgan qobiliyatidir. Masalan: qaychini to'g'ri ushlay olish

ko'nikmasi, harakatni aniq muvofiqlashtirish, kuch va bosimning tengligini saqlash degan ma'noni anglatadi.

O'quvchilarning bilimlari biror ishni bajarish jarayonidagi harakatlarning nazariy asosi hisoblanadi. Harakatlarning to'g'ri ketma-ketligi va izchilligi ana shu bilimlar orqali amalga oshiriladi. O'zi uchun yangi bo'lgan harakatni bajarish jarayonida o'raguvchi harakatlarni moslashtira olmaydi, ishni no'noqlik bilan qiladi, tez charchaydi va ko'zlangan natijaga erisha olmaydi. Ammo, mazkur harakatni ko'p takrorlash orqali o'rganuvchi mahoratni va chaqqonikni egallaydi, ya'ni malaka hosil qiladi.

Malaka – faoliyatning mashq qilishlar jarayonida yetilgan, tezlashgan komponentidir. Bu tez va aniq bajarishni mashq qilish tufayli tarkib topgan elementar ko'nikmadir.

Boshlang'ich sinf texnologiya darslarida mehnat malakalari va ko'nikmalarini shakllantirishga mo'ljallangan amaliy ishlar faqat vaqt me'yoriga rioya qilgan holda, ma'lum tizim asosida amalga oshirilsa ijobiy nartija beradi.

Mehnat malakasi va ko'nikmalarini shakllantirishning quyidagi shakllari mavjud:

Birinchi sharti: aniq maqsad qo'yish va uning natijasida nimaga ega bo'lishni anglashdir. Texnologiya darslarida o'qituvchi yasalishi kerak bo'lgan buyumning namunasini ko'rsatadi va ayrim qismlarini qanday tayyorlash kerakligini ko'rsatadi. O'quvchilar berilgan ko'rsatmalar asosida harakatlarni bajarib boradilar.

Ikkinchi sharti: O'quvchi bajaradigan faoliyatini o'zi mustaqil rejalashtiradi, mehnat natijasini tasavvur qiladi va amalga oshirish kerak bo'lgan jarayonlarni o'ylab chiqadi. O'quvchi o'z faoliyatini mustaqil rejalashtirsa, u to'liq malakaga ega bo'ladi.

Uchinchi sharti: mashg'ulot vaqtida o'quvchi o'zini-o'zi nazorat qila olishidir. Bajarayotgan ishini to'liq oxiriga yetkazishi lozim. Nazorat yo'qligi xat6, kamchiliklarga olib keladi va ishning yakuniga yetmay qolishiga sabab bo'ladi.

Xulosa qilib shuni ta'kidlab o'tmoqchimanki, boshlang'ich sinflarda texnologiya ta'limining ahamiyati beqiyosdir. O'quvchilarni kasbga yo'naltirish jarayonida ularning qobiliyatlarini hamda qiziqishlarini o'rganishda va o'quvchilarda o'zlariga berilgan vazifaga mas'uliyat bilan yondashish, sabrli va mehnatga muhabbatli bo'lishda texnologiya ta'limi muhim ro'l o'ynaydi. O'quvchilarni kelgusida qanday kasb tanlashlari ularning vatanimiz taraqqiyotda turtgan o'rnini belgilab beradi, zero o'z kasbini sevgan insongina bu sohada yutuqlarga erisha olishi va jamiyatga foyda keltirishi mumkin, bu qanday kasb bo'lishidan qat'iy nazar.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. J.A.Xamidov “Texnologiya va uni o‘qitish metodikasi” o‘quv qo‘llanma
2. X.R.Sanaqulov “Texnologiya va uni o‘qitish metodikasi” o‘quv qo‘llanma
3. 1-4 sinf o‘quv uslubiy tavsiya kitobi. “O‘qituvchi” nashriyoti.
4. Nurmatova, S., & Ilhomova, D. (2024). BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QUVCHILARINING DARSGA IJOBIY MUNOSABATLARINI SHAKLLANTIRISHDA BOLALAR ADABIYOTINING ROLI. Interpretation and researches.
5. Nurmatova, S. (2023). PEDAGOGIK AMALIYOTDA UY TA’LIMINING RIVOJLANISH RETROSPEKTIVASI. Namangan davlat universiteti Ilmiy axborotnomasi, (7), 549-553.
6. Shoyusupova, S. (2022). Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarini kreativ qobiliyat larini rivojlantirishda ta’limiy o‘yinlardan foydalanish texnologiyasi. INNOVATION AND INTEGRATION, 2(2), 170-172.
7. Sarvinoz, T. (2024). BOSHLANG‘ICH TA’LIM O‘QUVCHILARINING MAKTABDAN TASHQARI TA’LIM SAMARADORLIGINI OSHIRISH. O‘zbekistonda fanlararo innovatsiyalar va ilmiy tadqiqotlar jurnali, 3(33), 174-177.
8. Bekmuratovna, T. S. (2024). DEVELOPMENT OF ENVIRONMENTAL COMPETENCE OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS BASED ON THE STEAM APPROACH. International Multidisciplinary Journal for Research & Development, 11(04).
9. Sayliyeva, M. (2023). Bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining milliy tarbiya ko‘nikmasini rivojlantirish metodikasi. Academic research in educational sciences, 4(3), 390-393.

AKADEMIC JOURNAL OF EDUCATIONAL RESEARCH (AJER)
international scientific journal
6-son

Nashr qilingan sana: 27.11.2024.
Shrift: "Times New Roman".

“ACADEMIC JOURNAL” MCHJ

Manzil: 700096, Toshkent shahri, Chilozor tumani, Bog‘iston ko‘chasi, 116/6.
www.ajeruz.com, info@ajeruz.com, +998950457172